

Retouradres: Postbus 202, 1000 AE Amsterdam

Aan de gemeenteraad

Datum 18 juni 2021
Behandeld door Openbare Orde en Veiligheid
Onderwerp Voortgang programma Radicalisering en Extremisme 2021

Geachte leden van de raad,

Hierbij ontvangt u de halfjaarlijkse voortgangsbrief radicalisering en extremisme. In deze brief schets ik wat we zien aan radicalisering en extremisme in de stad, waarna ik u meeneem in de vertaalslag naar het beleid. In 2018 en 2019 heb ik de uitgangspunten van de aanpak van radicalisering uiteengezet; deze brief bouwt hierop voort. In de bijlage treft u daarbij de terugblik op de eerder getroffen maatregelen; deze zijn ofwel afgerond ofwel onderdeel geworden van het beleid.

1. Amsterdam: feiten, cijfers en incidenten

Sinds mijn aantreden heb ik werk gemaakt van het structureel in kaart brengen van wat we zien in de stad. Dit heeft geresulteerd in het halfjaarlijks opstellen van het informatiebeeld Radicalisering en Extremisme. Het doel van het informatiebeeld is om op structurele wijze de stad in te gaan en informatie op te halen en te toetsen, zodat ik met mijn kernpartners kan bijsturen waar nodig.

Door beelden en signalen op te halen uit de stad, en deze te combineren met de eigen informatie wordt een analyse opgesteld die we actief delen met de partners die met ons de stad bestand maken tegen extremisme. Het informatiebeeld is gebaseerd op interviews en focusgroepen met professionals uit de diverse stadsdelen en organisaties in de stad, informatie uit de persoonsgerichte aanpak radicalisering (iPGA-R), het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland (DTN) van de Nationaal Coördinator Terrorisme en Veiligheid (NCTV), de Burgermonitor en de Veiligheidsmonitor en alle informatie over incidenten die bij ons binnenkomt.¹ De focus ligt op de ideologische stromingen die we terugzien in Amsterdam. Een disclaimer is hierbij op zijn plaats. Het is onvermijdelijk dat er dingen gebeuren in de stad waar de gemeente geen weet van heeft; dat hoort bij Amsterdam en daar zijn we niet bang voor.

Rechtsextremisme

In het publieke debat is er steeds meer aandacht voor rechtsextremisme. De NCTV acht een aanslag in Nederland vanuit rechtsextremistische hoek voorstelbaar. Er is een nieuwe generatie rechtsextremisten ontstaan: deze personen worden geen lid van traditionele organisaties, maar komen via

¹ Het volledige informatiebeeld (april 2021) en de jaarmonitor van de iPGA-R (2020) worden vertrouwelijk ter inzage gelegd.

online (chat)groepen in aanraking met het gedachtegoed. In deze groepen wordt bijvoorbeeld gesproken over rassenhaat en antisemitisme, worden wapenhandleidingen gedeeld en rechts-terroristische aanslagplegers verheerlijkt (DTN 54). Daarnaast stelt de AIVD in haar jaarverslag 2020 dat rechts-extremisten het afgelopen jaar vaker het grote publiek zochten door ideeën te presenteren als respectabel, of als een intellectuele manier van denken, en door aan te sluiten bij publieke protesten.²

Er is het afgelopen halfjaar één melding binnengekomen over rechtsextremisme bij het Steunpunt Radicalisering. Het gaat om een persoon die eind oktober 2020 is aangehouden en ervan verdacht wordt deel uit te maken van de Amerikaanse rechtsextremistische groep The Base: een fluide netwerk van personen die via internet met elkaar in contact staan. Momenteel zijn twee personen in de iPGA-R opgenomen vanwege signalen van rechts-extremisme, waaronder de hierboven genoemde persoon. Deze casus bevestigt de (internationale) ontwikkelingen die al langer gesignaleerd worden, en laat zien dat ook Amsterdammers dit soort vormen van rechtsextremisme aanhangen.

In het afgelopen halfjaar vonden zeker vier verschillende incidenten plaats bij vijf verschillende moskeeën in Amsterdam. Een steen door de ruit bij de Westermoskee (14 december 2020), een anti-islam kerstkaart bij de El Tawheed (28 december 2020), een brief met hatelijke teksten over de islam bij de Süleymaniye moskee (22 januari 2021) en de bezorging van intimiderende pakketten bij drie Amsterdamse moskeeën in april 2021: de El Oumma, en de El Tawheed moskee en de Mevlana moskee. Dit is meer dan in het vorig halfjaar en bovendien gaat het nu vaker om fysieke incidenten in plaats van online uitingen. In sommige gevallen is een duidelijke relatie met extreemrechtse denkbeelden of groepen te zien.

In maart was er op (sociale) media aandacht voor intimiderende stickers van Vizier op Links – een platform dat zich richt tegen verondersteld links-activisme – die op voordeuren van personen zijn aangebracht. Dergelijke anonieme ‘targeting’ op naam kan door de personen die het ondergaan als zeer intimiderend worden ervaren. Het OM geeft aan dat er vijf aangiften zijn gedaan in Amsterdam en dat de strafbaarheid van de gedragingen door het OM wordt bekeken.

Anti-overheidsextremisme en -activisme

Het afgelopen halfjaar zien we een toename in de manifestatie van anti-overheidssentimenten, o.a. in de vorm van verharde protesten tegen de coronamaatregelen en intimidatie/bedreiging van bijvoorbeeld politici, journalisten en wetenschappers of het openbaren van de identiteit van agenten (ook wel ‘doxing’ genoemd). Dit speelt op meerdere plekken in Nederland, waaronder Amsterdam. Er vindt daarnaast een kruisbestuiving plaats tussen actiegroepen die zich tegen het overheidsbeleid verzetten en complotdenkers. Een beperkt aantal Amsterdamse personen of groeperingen speelt een prominente rol binnen het anti-overheidssentiment en complotdenken.

Landelijk is een toename te zien van personen die strafbare feiten plegen gerelateerd aan anti-overheidssentimenten, waarvan een klein deel geweldsbereidheid vanuit ideologische overtuiging vertoont. In Amsterdam manifesteert zich dat met name bij de verharding van de demonstraties op het Museumplein. Daarnaast zijn er in Amsterdam het afgelopen halfjaar verschillende incidenten geweest waarbij anti-overheidssentimenten in relatie tot de coronacrisis zichtbaar waren. Het betreft bekladdingen met teksten zoals ‘Stop Covid lies’, ‘RIVM is massakiller’, ‘Covid vaccin is killer’, en vernielingen bij testlocaties. Elders in het land worden personen vervolgd voor een terroristisch misdrijf nadat zij vuurwerkbommen naar een GGD-locatie hadden gegooid. Het is voorstelbaar dat dergelijke ontwikkelingen kunnen bijdragen aan radicalisering en extremisme. In Amsterdam zijn (nog) geen meldingen over personen binnengekomen bij het Steunpunt.

² Jaarverslag AIVD 2020.

Linksextremisme

Zoals de AIVD stelt in haar jaarverslag, is links protest in Nederland al geruime tijd vooral activistisch. Daarnaast zijn, anders dan in het verleden, acties nauwelijks meer op personen gericht. Wel is vanuit linkse hoek soms nog sprake van doxing, zo zijn er in de afgelopen jaren voorbeelden van doxing gericht op rechtse politici. Van het afgelopen jaar is één concreet voorbeeld bekend van doxing vanuit linkse hoek. Bij de demonstraties tegen de coronamaatregelen spelen links-extremistische groeperingen verder een marginale rol. Er zijn op de peildatum geen personen in de iPGA-R opgenomen vanwege signalen van links-extremisme, noch zijn er over deze vorm van extremisme in het afgelopen halfjaar meldingen binnengekomen bij het Steunpunt Radicalisering

Islamitisch extremisme

Volgens de NCTV (DTN 54) vormt de jihadistische beweging in Nederland nog steeds de belangrijkste terroristische dreiging. Het merendeel van de meldingen bij het Steunpunt Radicalisering ging over zorgen vanwege radicalisering naar islamitisch extremisme – het aantal meldingen is niet toegenomen ten opzichte van het vorige informatiebeeld (oktober 2020) Ongeveer 90% van het totaal aantal personen in de iPGA-R is opgenomen vanwege signalen van islamitisch extremisme.³

In oktober en november 2020 vonden drie aanslagen plaats in Europa die in verband te brengen zijn met de verhevigde discussie over vermeende blasfemie, met als aanleiding de herpublicatie van de Mohammed-cartoons door tijdschrift Charlie Hebdo (augustus 2020). Vooral de aanslag op geschiedenisleraar Samuel Paty kreeg in Nederland veel aandacht. Daarnaast vond een aanslag plaats in Nice op 29 oktober en in Wenen op 2 november. Deze aanslagen passen in het dreigingsbeeld van de NCTV, namelijk dat aanslagen vanuit islamitisch extremistische hoek veelal kleinschaliger zijn dan in de periode 2014-2017, en worden gepleegd door eenlingen met eenvoudige middelen en een beperkt aantal slachtoffers. Deze aanslagen zouden als triggerevent kunnen worden beschouwd. Er zijn echter geen concrete signalen van onrust onder Amsterdammers als gevolg van de aanslagen. Wel is op 7 november een 17-jarige Amsterdammer aangehouden voor bedreiging van een docent op een school in Rotterdam.⁴

Er zijn al jaren geen signalen meer van personen die zich willen aansluiten bij strijdgroepen in Syrië en Irak. Het is nog de vraag of vergelijkbare groepen in andere strijdgebieden (zoals West Afrika en de Sahel regio) eenzelfde soort aantrekkingskracht gaan hebben.

Ook de aandachtspunten bij deze vorm van extremisme zijn onveranderd. Het gaat dan met name om de potentiële geweldsdreiging vanuit ex-terrorismedetineerden: dit jaar komen verschillende terrorismedetineerden vrij, waaronder Amsterdammers. Deze personen zijn reeds opgenomen in de iPGA-R en binnen de aanpak is aandacht voor de naderende vrijlating. Een tweede aandachtspunt is de verwachting dat vrouwelijke uitreizigers met kinderen gaan terugkeren naar Nederland. Landelijk is te zien dat deze terugkeer is begonnen, dit geldt echter nog niet voor de Amsterdamse casussen.

Tot slot, zowel de AIVD als de NCTV vragen aandacht voor informeel wahhabi-salafistisch onderwijs wat afkeer van de democratische waarden en de Nederlandse samenleving aan jonge kinderen en hun ouders propageert. Er zijn geen signalen dat dit recentelijk aan de orde is geweest in Amsterdam.

³ Peildatum 1 april 2021.

⁴ <https://www.parool.nl/nederland/17-jarige-amsterdammer-aangehouden-in-onderzoek-emmauscollege-bc2a49ea/>

2. Analyse

Uit bovenstaande informatie kan een aantal conclusies worden gedestilleerd. Allereerst zien we meer differentiatie in de aard van de problematiek. Risico's op radicalisering en extremistisch geweld komen niet alleen uit gekende ideologieën zoals het jihadisme of rechts-extremisme. Dit maakt dat het dreigingsbeeld steeds diffuser en meer gefragmenteerd wordt. Deze trend was eerder zichtbaar, maar zet zich door.

Wat betreft het rechts-extremisme zien we een bevestiging van al langer bestaande zorgen, en bovenal dat het veld enorm in ontwikkeling is. De dreiging vanuit rechtsextremisme zit niet alleen in risico's van (terroristisch) geweld maar ook in de normalisering van bepaalde ideeën in het publiek-politieke discours, en de bewuste ondermijning van de democratische rechtsorde. Online wordt er vanuit het rechtsextremistische gedachtegoed bedreigd met extreem geweld en ook in Amsterdam zien we een toename van uitingen in de fysieke ruimte. Dit is dus niet nieuw maar vraagt nadrukkelijker onze aandacht.

De eerdergenoemde differentiatie zien we ook in een duidelijkere manifestatie van anti-overheidssentimenten, soms gecombineerd met complotdenken, onder invloed van de coronamaatregelen. We zien hierbij opvallende combinaties van groepen, denkbeelden en overtuigingen zonder een gedeeld overkoepelend ideologisch kader, behalve een groot wantrouwen in de overheid. Tegelijkertijd is het moeilijk vast te stellen in hoeverre anti-overheidssentimenten onder Amsterdammers zorgelijk zijn vanuit het oogpunt van extremisme en/of radicalisering, en is het de vraag hoe deze 'stroming' zich gaat ontwikkelen, bijvoorbeeld als de beperkende maatregelen vanwege de corona pandemie straks verder worden afgebouwd.

Qua omvang is radicalisering vanuit islamitisch extremisme nog steeds de belangrijkste terroristische dreiging. Ondanks ideologische fragmentatie, gebrek aan charismatisch leiderschap en afgenomen motivatie om activiteiten te organiseren blijft er een dreiging aanwezig, omdat geweld in sommige kringen nog steeds als legitiem middel wordt gezien. Daarom is het van belang om de inzet op deze vorm van extremisme overeind te houden.

Naast de bovengenoemde ontwikkelingen licht ik nog twee aandachtspunten uit. Ten eerste worden we soms geconfronteerd met gedragingen door burgers of organisaties die haaks lijken te staan op democratische principes of waarden. Hier zijn door de jaren heen verschillende definities voor gebruikt zoals *problematisch gedrag*, *onwenselijk gedrag* of *geweldloos extremisme*. Te denken valt aan het prediken van onverdraagzaamheid jegens andersdenkenden, het stimuleren van een parallelle samenleving of het afwijzen van het gezag van de overheid. Ten tweede bestaat er een spanningsveld als het gaat om personen die vanuit activistische (politieke) doelstellingen de wet overtreden. Ik volg hierin nog altijd de lijn zoals beschreven door Kees Schuyt: er is sprake van 'burgerlijke ongehoorzaamheid' (en dus niet van extremisme) als men weloverwogen en geweldloze wetsovertredingen begaat en men daarbij bereid is daarvoor verantwoording af te leggen. Over deze 'situatieve ruimte' ontvangt u later dit jaar een discussiestuk.

3. Organisatorische uitgangspunten

De dreiging vanuit radicalisering en extremisme is reëel en continu in verandering. Dit vraagt om een wendbare en flexibele aanpak, waarin we oog hebben voor nieuwe trends en tegelijkertijd scherpte houdt in waar wij wel en niet van zijn. In 2019 heb ik mijn visie gegeven op de problematiek en de contouren geschetst van de aanpak. Sindsdien is de aanpak sterk ontwikkeld en hebben we de organisatorische uitgangspunten verder uitgekristalliseerd. Gezien het veranderende dreigingsbeeld lichten we deze nog eens toe en geven we aan hoe we die vertalen in de aanpak.

Risicogericht werken

De aanpak is er op gericht bij concrete signalen van radicalisering en extremisme de dreiging zoveel mogelijk te beperken. Dit betreft het risico dat personen op de korte of lange termijn overgaan tot geweld, of het risico dat de democratische rechtsorde vanuit ideologisch perspectief structureel ondermijnd wordt. Dat vraagt om een goede informatiepositie en om het structureel verzamelen en analyseren van informatie over radicalisering en extremisme in de stad.

Uniforme werkwijze, gedifferentieerde expertise

De veranderingen in het dreigingsbeeld, waaronder de opkomst van nieuwe soorten extremisme, maken de noodzaak van een uniforme werkwijze des te meer evident. Gezien de hierboven benoemde fragmentatie van ideologieën is het noodzakelijk dat de structuren en kaders van de aanpak toepasbaar zijn op alle vormen en uitingen van radicalisering en extremisme. Ontwikkelingen worden beoordeeld op de mate en aard van de dreiging, niet op de signatuur van de onderliggende ideologie.

Tegelijkertijd is kennis van de diverse ideologieën vereist om een eventuele dreiging te kunnen onderkennen en goed te kunnen inschatten. De gemeente zet daarom de komende jaren de ingeslagen weg voort: werken met een geobjectiveerde uniforme aanpak, enerzijds gevoed door voldoende gedifferentieerde expertise en anderzijds gericht op het verspreiden hiervan onder professionals.

Inbedden in de brede sociale agenda

Het College van B&W voert tal van programma's uit om te stimuleren dat Amsterdammers hun potentie ten volle kunnen benutten en de democratische gemeenschap te versterken. Denk aan onderwijskwaliteit, armoedebestrijding, Positief Perspectief, kansengelijkheid of leiderschapsprogramma's.

Tegelijkertijd maakt het College zich hard voor jongeren en volwassenen die dreigen verkeerde afslagen te nemen of die (tijdelijk) ondersteuning nodig hebben. Door de hele stad zijn onze jongerenwerkers, straatcoaches, Samen Doen teams, gezinsvoogden, etc. aan het werk om waar nodig begeleiding te bieden om zo risico's te voorkomen. Radicalisering is één van deze 'verkeerde afslagen' en het is bekend dat daar grotendeels dezelfde risicofactoren aan ten grondslag liggen als aan bijvoorbeeld criminaliteit. Dit betekent dat het voorkomen van radicalisering in een vroegtijdig stadium vraagt om integrale inzet op die risicofactoren, niet vanuit het perspectief van radicalisering, wel vanuit het perspectief van het versterken van mensen en het vergroten van hun weerbaarheid.

Met dit uitgangspunt in het achterhoofd hebben we twee doelstellingen; ten eerste ervoor zorgen dat de juiste professionals radicalisering kunnen signaleren en kunnen handelen vanuit vertrouwen in hun eigen professionaliteit. Ten tweede is het voor die professionals, en voor de stad, van belang dat er binnen organisaties structureel aandacht voor het thema is. Op deze wijze werken we aan toekomstbestendige professionaliteit die onafhankelijk is van de waan van de dag die op dit onderwerp vaak opspeelt.

Checks and balances

Op een complex thema zoals radicalisering en extremisme, en gezien het feit dat beleid diep in de levens van burgers kan ingrijpen, zijn *checks and balances* essentieel. We committeren ons aan het inbouwen van toetsing en tegenspraak op alle onderdelen van de aanpak, zowel met wetenschappers als met de stad.

4. Concretisering

Hierboven is een aantal afwegingen benoemd die de aanpak richting geven. Hieronder expliciteer ik wat dit op specifieke onderdelen betekent voor de aanpak Radicalisering en Extremisme. Ook verwijst ik u nogmaals naar de bijlage bij deze brief.

Steunpunt Radicalisering

Het Steunpunt (voorheen Meld- en Adviespunt) fungeert als 'portaal' voor alle meldingen, signalen en vragen uit de stad; van zorgen over individuen tot bredere vraagstukken rond polarisatie. Professionals kunnen sparren met de medewerkers van het Steunpunt en de professionals worden ondersteund om te handelen binnen hun eigen professionaliteit. Indien nodig verwijzen de medewerkers van het steunpunt door, bijvoorbeeld naar de iPGA-R. Afgelopen jaren hebben we ingezet op het professionaliseren van het Steunpunt (o.a. medewerkers en processen) en het vergroten van de bekendheid van het Steunpunt (met een campagne gericht op professionals). Dit zetten we voort het komende jaar door voorlichtingen en het bekendheidsonderzoek opnieuw uit te voeren.

iPGA-R

Als we zien dat een persoon bereid lijkt om geweld te gebruiken vanuit zijn ideologie, zetten we in via de iPGA-R. Opname in een persoonsgerichte aanpak heeft impact en gevolgen voor (de privacy van) een persoon. Het is noodzakelijk opname goed te kunnen onderbouwen en verantwoorden. Daarom zijn de criteria afgelopen jaar aangescherpt zodat in- en uitstroom transparanter zijn en de regisseurs beter geëquipeerd zijn om regie te voeren. Hierbij is nadrukkelijk gezorgd dat de criteria van toepassing zijn op elke extremisme vanuit diverse ideologieën. Bovendien zijn er algehele *checks and balances* aangebracht door de oprichting van de commissie van toezicht. Alle casussen zijn opnieuw beoordeeld aan de hand van het nieuwe beoordelingskader. Er is een specialistische pool van regisseurs opgezet en zij zijn verder opgeleid, onder andere in radicalisering vanuit verschillende ideologieën. Deze activiteiten zetten we de komende periode voort. Alle casussen worden periodiek herbeoordeeld, de opleiding van de regisseurs gaat voort. Op basis van de uitkomsten van de commissie van toezicht zullen we de aanpak verder verbeteren.

Ondermijning van de democratische rechtsorde

Ook als er geen geweld wordt gebruikt, kunnen radicale ideologisch ingegeven gedragingen de democratische rechtsorde bedreigen. Dit gebeurt bijvoorbeeld wanneer op bewuste, systematische en structurele wijze ideeën worden verspreid die de democratie ondermijnen. Denk aan het moedwillig verstoren van democratische processen, bewuste pogingen om groepen in de samenleving tegen elkaar op te zetten, het ernstig en structureel inperken van de (grond)rechten van anderen, of het afwijzen van de rechtsstaat.

We zien dat overheidshandelen op dit soort gedragingen niet het gewenste effect heeft. Vaker nog heeft het een averechts effect of wordt de overheid beschuldigd te 'meten met twee maten'. We nemen deze kritiek serieus en hebben daarom een objectieve(re) maatstaf opgesteld die is gebaseerd op dat belang dat we willen beschermen; de democratische rechtsorde. Zodra we signalen ontvangen dat gedragingen deze democratische rechtsorde ondermijnen, verzamelen we informatie, analyseren we de situatie en ontwikkelen we een passende reactie. De reactie verschilt per situatie. Met de maatstaf kan eventueel overheidsoptreden beter uitgelegd worden. Ik ga hier graag met u over in gesprek op basis van een discussiestuk wat u in het najaar van 2021 ontvangt.

Trainingen en professionaliteit

De professionals die werken in de stad hebben een essentiële rol in het vroegtijdig signaleren van radicalisering. Om hierin te voorzien zetten we in op het verzamelen en verspreiden van kennis en informatie over radicalisering en extremisme. Zo is met het Rijksopleidingsinstituut voor Radicalisering (ROR) de training van honderden professionals gefaciliteerd. Daarnaast faciliteert de gemeente een netwerk voor professionals die gespecialiseerd zijn in radicalisering en aanspreekpunt zijn binnen hun eigen organisatie ('aandachtsfunctionarissen'). De afgelopen jaren is dit netwerk versterkt, o.a. door het faciliteren van masterclasses op actuele thema's zoals complotdenken en het veranderde karakter van rechtsextremisme. Hiermee voorzien we ook in de gewenste uitwisseling tussen theorie en praktijk.

Op dit moment voeren we een verkenning uit naar hoe de kennis en ervaring in het professionele netwerk te borgen. We zoeken daarbij naar een manier om de kennis minder afhankelijk te maken van een stedelijk programma, bijvoorbeeld door samenwerking met opleidingsinstituten waar professionals worden opgeleid. Op basis van die verkenning bepalen we de vervolgstappen.

Informatiepositie

Zoals ik al heb aangegeven heb ik een prioriteit gemaakt van het structureel in kaart brengen van wat we zien in de stad. We werken systematisch aan informatieverzameling waarbij we onze analyse actief bespreken met onze partners in de stad. Door beelden en signalen op te halen uit de stad, en deze te combineren met de eigen informatie wordt een analyse opgesteld die we actief delen met de partners die met ons de stad bestand maken tegen extremisme. De methode hebben we getoetst bij diverse wetenschappers. Het resultaat is een halfjaarlijks informatiebeeld.

Net zo belangrijk als het bouwen van een stevige analytische en academische basis, is het om zo goed mogelijk informatie op te halen uit de stad. Het diffuse dreigingsbeeld noodzaakt ons bovendien tot het opbouwen en onderhouden van een breed netwerk en diverse bronnen; alleen contacten met religieuze partners is niet voldoende. De kunst is om de juiste contacten te hebben en snel te kunnen handelen, gebruikmakend van bestaande netwerken. Ten eerste gebeurt dit via de netwerken van professionals die een specifieke taak hebben met betrekking tot radicalisering (bv. stadsdeelmedewerkers die veelvuldig contact hebben met bewoners en professionals in de buurt en personen die binnen hun organisatie zijn aangesteld als aandachtsfunctionaris radicalisering). Ten tweede is het Steunpunt Radicalisering een vraagbaak en sparringpartner. Ten derde wordt via de stadsdelen contact onderhouden met het brede professionele netwerk in de buurten, bijvoorbeeld via jongerenwerkers en diverse pedagogisch medewerkers. Ten vierde zijn er de vele, meer informele, contacten die medewerkers van de gemeente hebben met Amsterdammers. Primair is het de taak van stadsdelen om deze netwerken – waarin talloze thema's worden besproken – te onderhouden. Het programmateam radicalisering en extremisme zorgt ervoor aan te sluiten bij relevante bijeenkomsten en activiteiten met gemeenschappen of organisaties in Amsterdam, waar radicalisering een onderwerp kan zijn. Voorbeelden van netwerken waar het programmateam aansluit zijn het Vrouwenennetwerk, overleggen met gebedshuizen, netwerken met jongeren, bijeenkomsten rond onderwijs, etc.

Het investeren in een breed netwerk draagt bij aan een versterkte informatiepositie, die ook minder persoonsafhankelijk is. Daarbij kunnen we ook beroep doen op het netwerk in tijden van onrust of incidenten om de-escalierend op te treden. Dat dit zich uitbetaalt was te zien na de aanslagen in Frankrijk en Oostenrijk eind 2020 en de rellen rondom de avondklok begin dit jaar. In beide gevallen bleef het rustig in Amsterdam door de inzet van talloze Amsterdammers en professionals.

Brede preventie

Vanuit het hierboven beschreven perspectief maakt en houden we kennis over radicalisering toegankelijk voor die onderdelen van de gemeente die bijdragen aan stevige preventie: het voorkomen dat Amsterdammers afglijden in (zware) problematiek. De afgelopen periode is de verbinding tussen de aanpak radicalisering en de inzet op brede, algemene preventie, bijvoorbeeld vanuit het jeugdbeleid en de sociale basis versterkt. Zo zorgen we ervoor dat bij werkende preventieve interventies die worden ingekocht het thema radicalisering en extremisme wordt opgenomen in de interventie, dat deze op de juiste plekken worden ingezet en zorgen we voor uitbreiding van dit aanbod met extra financiële middelen. De focus voor de komende periode ligt op het inbrengen van informatie bij de inkoop van interventies, het vergroten van de aandacht voor radicalisering in het onderwijs en het inspelen op concrete behoeften van de stadsdelen.

Beschermende maatregelen

De gemeente doet er samen met de lokale en landelijke partners alles aan om te voorkomen dat mensen extremistisch geweld plegen. Het is echter een illusie om te denken dat alles kan worden voorkomen. Daarom treft de gemeente ook maatregelen om de weerbaarheid van kwetsbare plekken in de stad, waaronder - maar niet uitsluitend – religieuze en maatschappelijke instellingen, te verhogen. Eigenaren van instellingen zijn in de eerste plaats zelf verantwoordelijk voor de veiligheid van hun bezoekers. De basis moet op orde zijn en indien nodig zijn ook verdergaande maatregelen primair de verantwoordelijkheid van de eigenaar en/of beheerder van het pand. De gemeente kan echter in uitzonderlijke gevallen, bijvoorbeeld op basis van een dreigingsbeeld, besluiten om bij te dragen. De gemeente werkt daarbij altijd informatiegestuurd. Enkele jaren geleden heeft de gemeente via een subsidieconstructie al substantieel bijgedragen aan de beveiliging van Joodse instellingen in de stad. Toen het dreigingsbeeld veranderde en rechtsextremistische acties richting moslims vaker voorkwamen heeft de gemeente een project opgestart om Islamitische instellingen beter te beschermen tegen brandstichting, vernieling, en bekladding. De verwachting is dat het project voor de zomer van 2021 is afgerond. De raad wordt hierover apart geïnformeerd. Ook andere type kwetsbare plekken in de stad kunnen worden beschermd. Zo heeft de gemeente in de afgelopen jaren, nadat er in verschillende steden in Europa aanslagen met voertuigen werden gepleegd, verschillende centrumlocaties beschermd door tijdelijke inrijdbeperkende maatregelen te treffen die gefaseerd omgezet worden in structurele maatregelen in 2021-2022. Ook hierna blijft de gemeente bezien welke locaties aanvullende bescherming behoeven, op basis van de bestaande situatie en de op dat moment beschikbare informatie.

Betrekken wetenschap

Bij beleidsontwikkeling op een specifiek thema betrekken we de wetenschap in een begeleidingscommissie of een klankbordgroep, of organiseren we een of meer gesprekken met experts die ons op het specifieke beleid van feedback voorzien. Voorbeelden zijn professionalisering in de stad en het nieuwe beleidskader voor de iPGA-R. Ikzelf spreek structureel met een groep experts die vanuit diverse disciplines (pedagogiek, criminologie, etc.) met mij reflecteren op de ontwikkelingen. Tot slot bieden we ruimte voor wetenschappers binnen de aanpak, momenteel doet een promovenda van de UVA onderzoek naar GGZ-problematiek en radicalisering.

5. Online radicalisering en extremistisch aanbod

U heeft in de vorige commissievergadering aandacht gevraagd voor de online dimensie van radicalisering en extremisme. Dit is een terechte zorg die wij delen. Radicaliseringsprocessen zijn meer dan ooit beïnvloed door de aanwezigheid en toegankelijkheid van extremistische content online. In het uiterste geval is er verbinding met (veelal internationale) online netwerken van gelijkgestemden. Ik ga daarom graag in op hoe we aankijken tegen deze online dimensie en waar we een rol voor de lokale overheid zien. Hiermee beschouw ik de toezegging 'herstart van de online aanpak' (commissie Algemene Zaken van 18 februari jl). als afgedaan.

Er is een aantal beperkingen: iedereen zal beseffen dat het oplossen van de aanwezigheid en toegankelijkheid van (internationale) extremistische content online voor de gemeente een schier onmogelijke taak is. Gelukkig zien we op nationaal én internationaal niveau dat hier ontwikkelingen plaatsvinden en dat grote sociale media bedrijven actiever content signaleren en verwijderen. Daarnaast is het voor de gemeente niet toegestaan zomaar personen online te volgen. Dit is voorbehouden aan politie en de veiligheidsdiensten die hier een wettelijke taak voor hebben.

Dit gezegd hebbende is de aanpak ook gericht op online radicalisering. Indien ons signalen bereiken over de uitingen van specifieke personen online, bijvoorbeeld via het Steunpunt of vanuit de veiligheidsdiensten, kan dit leiden tot opname in de iPGA-R. Dit geldt ook voor het online verspreiden

van extremistische content. Wanneer er extremistische content is rondgegaan in een specifieke groep, of op een specifieke locatie, kunnen we nazorg bieden aan de personen zelf en/of hun omgeving. Zelf of, afhankelijk van de situatie, via Stichting School en Veiligheid.

Uiteraard is radicalisering niet de enige vorm van probleemgedrag die zich online manifesteert. Denk bijvoorbeeld aan drillrap, exposing, doxing of het verheerlijken van extreem geweld. Daarom is ook hier het uitgangspunt dat we aansluiting zoeken bij de online initiatieven die gericht zijn op het voorkomen dat personen verkeerde afslagen nemen. Denk daarbij aan online jongerenwerk vanuit Positief Perspectief, de ontwikkelingen binnen het programma Weerbare Mensen Weerbare Wijken en de verkenning naar het online inzetten van bestuurlijke maatregelen.

6. Afsluitend

De dreiging van radicalisering en extremisme is dynamisch en divers. Dat vraagt om een wendbare aanpak, waarin we in staat zijn om met verschillende vormen van extremisme om te gaan en die opgebouwd is vanuit wat we willen voorkomen (geweld en ondermijning van de democratische rechtsorde), niet vanuit het tegengaan van een specifieke ideologie. En om een aanpak die is gebaseerd op een stevige informatiepositie. Ik ben er van overtuigd dat de huidige aanpak deze uitdaging aan kan gaan. De komende periode bouwen we daar verder aan.

Hoogachtend,

Femke Halsema
Burgemeester